

Hans van Gorkom, de geestelijk vader van 'Hikkie'

EDDIE DE PAEPE

Geen mens heeft zo zijn stempel op het Hilversums Informatie- en Kommunikatieblad gedrukt als Hans van Gorkom. Zijn honderden illustraties en tekeningen gaven HIK een waardevol extra, waarin humor en cynisme soepel samengingen. Van Gorkom bedacht ook het stripfiguurtje Hikkie, dat zich ontwikkelde van een langharige, sprakeloze 'provo' tot een verbaasd en bezorgd burger.

Hans van Gorkom werd op 12 augustus 1929 geboren in Maastricht, waar hij slechts één jaar heeft gewoond. Het gezin verhuisde naar Hilversum. Hij kwam uit de Stofzuigercentrale aan de Groest, weet zijn weduwe Loek van Gorkom te melden.

Hans en Loek kenden elkaar al vanaf toen zij een jaar of tien, elf waren. Uit de muizenfokkerij. Ik kwam muizen bij hem kopen. Mijn moeder had gezegd dat het twee mannetjes of twee vrouwtjes moesten zijn. Maar ik kwam natuurlijk met een mannetje en een vrouwtje thuis. Het gevolg laat zich raden. Ik weet nog steeds niet of Hans dat expres had gedaan. Het zou wel echt iets voor hem zijn geweest.

Loek en Hans bleven contact houden, maar de vonk sloeg pas jaren later over. Ik was 21 en werkte in Engeland. Ik was op vakantie in het Lake District. Ik had eerst iemand anders gevraagd om langs te komen, maar die kwam niet. Hans wel. Toen gingen onze harten open.

Hans van Gorkom kreeg geen plekje in het Striplixicon der Lage Landen.
(coll. Loek van Gorkom)

Hans van Gorkom met zijn collega's aan het inkten bij Toonder Studio's aan de Nieuwezijds Voorburgwal 230 in Amsterdam. Van links naar rechts: Ben van Voorn, Hans van Gorkom en Ton Beek. De naam van de man vooraan is onbekend. Uit: Stripschrift 1996-2.

Van Gorkom had door de Tweede Wereldoorlog zijn MULO niet af kunnen maken. Maar hij heeft wel twee jaar lang privé-tekenles gehad, ik dacht van een leraar van de kunstnijverheidsschool. Na de oorlog, in 1947, kwam hij als inkter in dienst van de Marten Toonder Studio's in Amsterdam. Vanaf het begin van de jaren vijftig tekende Van Gorkom met een aantal collega's de strip *Olle Kapoen*, die in het *Algemeen Handelsblad* verscheen. Schrijfster was Phiny Dick, de echtgenote van Marten Toonder. Later tekende Van Gorkom ook mee aan de strips *Kappie* en *Tom Poes*. Ook reclametekeningen behoorden tot zijn takenpakket.

Bij een reorganisatie in 1961 vertrok Van Gorkom bij de Toonder Studio's. Loek van Gorkom: *Hans heeft zich verzet tegen Marten Toonder. Hij ging tegen hem in. Een ju-*

Hierboven: *Kappie*.
Onder een aflevering van *Olle Kapoen*.

OLLE KAPOEN EN HET VREEMDE HUIS

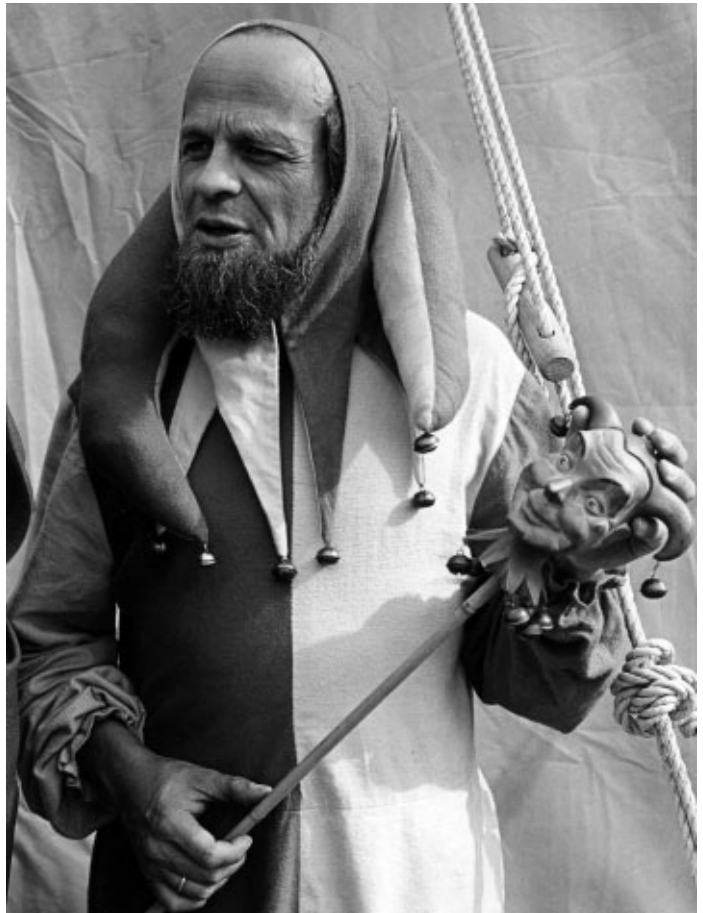
11. — Verk zocht urenlang de grond af, maar hij zag niets dat op een luik geleek. Olle zocht ook een beetje en Puk zat droevig toe te kijken, terwijl hij dacht aan het geld dat hem door een onbekend iemand was afgenomen. Zo werd het avond. Uil vond de tijd gekomen om zijn nachtvlucht te gaan maken, om te zien of er zich soms ongere elementen in de nabijheid bevonden.

Olle, Verk en Puk gingen liggen slapen, want ze waren doodmoe, omdat ze zoveel hadden beleefd. Olle werd na een paar uur wakker. Hij ging rechtop zitten en dacht over alles na. „Die wezel beviel me niet,” dacht hij. „Wat ging hij doen als er gebeld werd en hij zei ook iets van goede zaken doen... nee... en dan dat luik, waar Puk in viel... ik ga eens op onderzoek uit!” En hij sloop voorzichtig weg.

sport- en jeugdzaken van Ab Goubitz. Van Gorkom werd speciaal belast met werkzaamheden ten behoeve van de Jeugdraad en het Kindervakantiewerk. Taken waar hij zich met veel enthousiasme en inzet aan wijdde.

Als ambtenaar was en bleef hij echter een buitenbeentje. Dat resulteerde in diverse botsingen met onder anderen afdelingshoofd Goubitz. Die had geen begrip voor het feit dat Van Gorkom niet alleen ambtenaar was, maar ook leider van jeugd die actie wilde voeren. Via een parttime opleiding behaalde Van Gorkom in 1972 het diploma cultureel werker. In zijn afstudeerscriptie Gemeentelijk jeugdbeleid en cultureel werk schreef hij onder meer dat zijn eigen functie overbodig was. Het was dan ook niet verbazingwekkend dat commissie A ter secretarie, afdeling sport- en jeugdzaken Van Gorkom in april 1973 werd ontslagen.

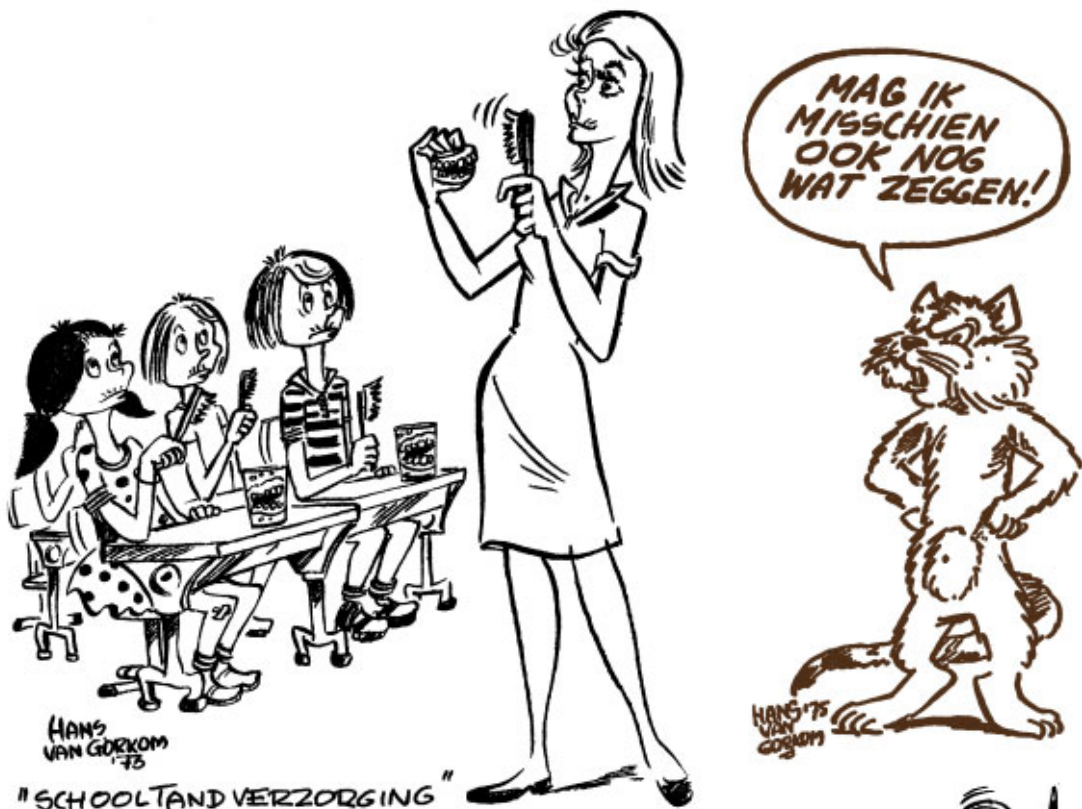
Hans en Loek verhuisden van het bovenhuis van 'De Echo' aan het Melkpad (het gebouw van Sport- en jeugdzaken) naar een woning in een hofje in de Kerkelanden. Ondanks zijn nierziekte bleef Hans zich inzetten voor het sociaal-cultureel werk in Hilversum. Onder meer als vrijwilliger bij het Kindervakantiewerk (tot 1978) en – in de loop der jaren – als bestuurslid van de Stichting Wijkge-

Hans van Gorkom in de rol van Hansworst tijdens het Kindervakantiewerk. (foto: coll. Stevens)

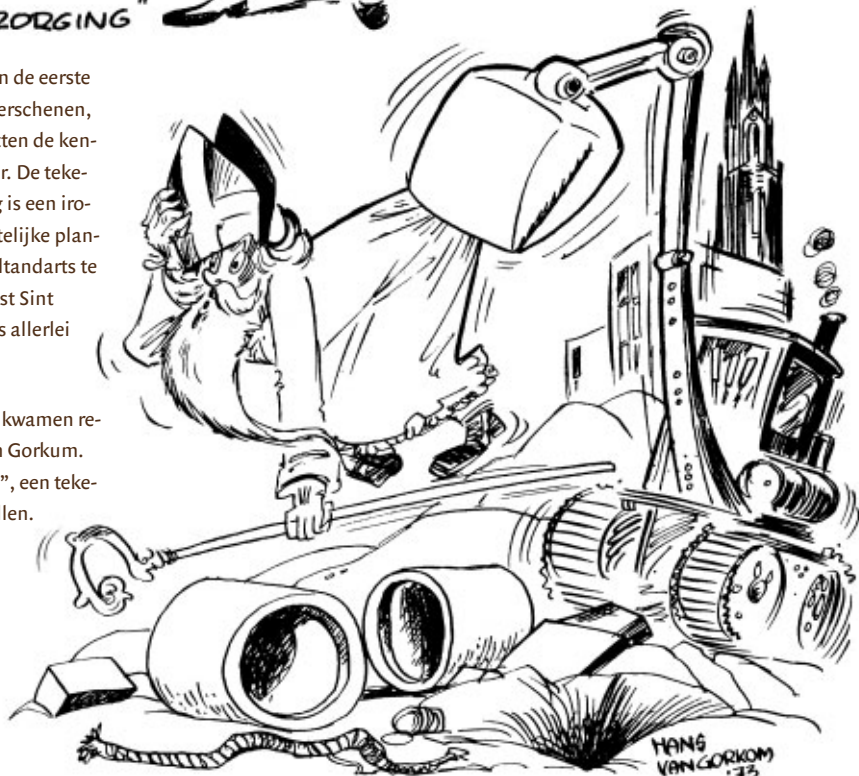

Voor familie maakte Hans van Gorkom een enkele keer een illustratie voor reclamemateriaal. Een tekening voor Van Hellemond's houthandel, 1960. (coll. Loek van Gorkom)

De tekeningen boven en rechts zijn de eerste twee die van Van Gorkom in HIK verschenen, op 20 november 1973. Beide bevatten de kenmerkende “Van Gorkomse” humor. De tekening van de Schooltandverzorging is een ironisch commentaar op de gemeentelijke plannen om de subsidie voor de schooltandarts te schrappen. In diezelfde week moest Sint Nikolaas zich bij zijn intocht langs allerlei opgebroken wegen wringen.

Dieren, meestal katten of muizen, kwamen regelmatig terug in het werk van Van Gorkom. De muis hieronder is een “stopper”, een tekeningetje om een open gat op te vullen.

ANDERE INTOCHT VAN SINTERKLAAS

"HEEFT U OOK AL EEN VIETNAM(W)EESJE ?!"

Door de betrokkenheid van Hans van Gorkom bij het Kindervakantie-
werk, de padvinderij en Unicef speelden kinderen vaak de hoofdrol in
zijn tekeningen.

De eerste keer dat Hikkie in een strip in HIK verscheen: 8 januari 1974. De strip gaat over langharig tuig dat maar eens stoppen moet met bordes te lopen en een pak aan moet trekken, een nette baan zoeken en meehelpen met productie...

meenschap Kerkelanden/Zeveij en het District 't Gooi-Zuid van Scouting Nederland. Loek van Gorkom: Na zijn ontslag had hij het nog drukker dan eerst.

Voortdurende verbazing

Hans van Gorkom was sinds het begin in 1973 een van de stuwende krachten achter HIK. Onder meer als geestelijk vader van Hikkie, die in december 1973 als protestfiguurtje werd geboren en in januari 1974 in HIK zijn intrede deed. Hikkie is besmet met de stijl van Toonder: kijk maar naar zijn handen, vertelde Van Gorkom enkele jaren later in een kranteninterview. Naast Hikkie tekende Van Gorkom vele, zeer vele illustraties bij de in HIK aan bod komende onderwerpen. De eerste daarvan verschenen in nummer 9 van 20 oktober 1973: een eigen kijk op de schooltandverzorging en een ironisch commentaar op de intocht van Sint Nicolaas in Hilversum.

De onderstaande strip van Hikkie verscheen in het eerste nummer van de nieuwe serie HIKs, op 21 oktober 1977. Hikkie past zich aan aan de nieuwe tijd: hij gaat zelf spreken, maar knipt ook zijn lange haar en trekt een net overhemd aan...

De Hikkie's die hij in de periode 1973-1975 tekende, verschenen in boekvorm. Redactieleden Anne Hoeksema en Marijke Koeman schreven een kort voorwoord. Wij zijn van mening dat het grootste deel van dit werkje autobiografisch is, namelijk gewoon Hans van Gorkom. Hij mag dan minder goed (en lang) in zijn haar zitten en een netter truitje aan hebben, maar daar laat niemand zich door in de luren leggen. De voortdurende verbazing waarmee HIKkie tegen de gebeurtenissen en ontwikkelingen aanhikt is zeer Gorkoms. En geloof maar niet dat je daar zo omheen kunt! Soms is-t-ie ten einde raad (en dan hoor je 'plop' in het ballonnetje) maar meestal kruipt er een kleine twinkeling in uw ogen. En daar was het om begonnen.

Toen HIK in 1977 in een nieuwe vorm terugkeerde, bleek ook Hikkie te zijn ver-

anderd. In de eerste periode was hij een langharig mannetje in een slobbertrui, dat door onbekenden – de massa – uitgesproken oordelen slechts met een ‘hik’ beantwoordde. In de tweede periode was de ‘provo’ veranderd in een verbaasde burger met minder uitbundig haar, die zelf commentaar leverde op de plaatselijke politiek of het maatschappelijke leven.

Ik maak echter geen politiek keuzes, aldus Van Gorkom in februari 1979. Hoewel ik wel probeer in iedere strip een dubbele bodem aan te brengen. Enerzijds is “Hikkie” bedoeld voor mensen die van het gemeentelijk gebeuren niet op de hoogte zijn en door de strip in de vorm van een grapje een bepaalde situatie onder ogen krijgen, wat wellicht tot nadenken stemt. Anderzijds heeft het beeldverhaaltje een mopje voor insiders; diegenen, die bepaald goed met de situatie op de hoogte zijn, halen het cynische element er wel uit.

Loek van Gorkom: Als HIK uit was, zat de hele gemeenteraad de strip te lezen. Ze begrepen niet hoe Hans aan die up-to-date informatie kwam. Die kwam van een hoge ambtenaar, een keurige VVD'er.

Hans was zeer ironisch. Dat begrepen de mensen niet altijd. Dan vonden zij de strip moeilijk. Hikkie, dat was hijzelf. Niet zozeer wat uiterlijk betreft – Hikkie zag er meer uit zoals veel van die jongeren die bij ons over de vloer kwamen – maar meer innerlijk, zijn kritische houding.

In 1979 constateerde Van Gorkom zelf: Hoewel “Hikkie” nu wat vriendelijker is geworden dan vroeger, blijft het een kommerfvol mannetje. Misschien ben ik “Hikkie” zelf wel en blijft hij zich werkelijk verbazen.

Hij werkte in die tijd als freelance cultureel werker en illustrator. Ik wil graag een echte politieke strip maken. Ik wil nog zoveel doen. De laatste Hikkie-strip verscheen in

Hikkie kon het meestal niet nalaten om een maatschappelijke misstand in het dorp Hilversum aan de kaak te stellen, zoals deze twee voorbeelden: miss-verkiezingen op koninginndag 1975 en illegale bomenkap voor de bouw van de zovelse kapitale villa (HIK 17 april en 24 augustus 1975). (coll. SAGV)

HIK 20 maart 1975.

Ook Hikkie hield zich – op zijn eigen wijze – bezig met de vraag: Is Hilversum nu een stad of een dorp.
HIK 13 maart 1979.
(coll. SAGV)

de HIK van 13 maart 1981 (strip 238-81). Daarna verschenen alleen oudere strips en nog wat kleine illustraties in het blad.

Kleurrijk en toegewijd

Dinsdag 8 september 1987 overleed Hans van Gorkom. In het bericht over zijn overlijden in De Gooi- en Eemlander werd hij omschreven als een kleurrijk en toegewijd mens. (...) Hij vond dat burgers een mondige rol moesten spelen in de democratie, en beet zich vast in onderwerpen waarvan hij vond dat ze door de politiek niet juist werden behandeld. Door zijn felle inzet had hij niet enkel vrienden, maar velen hadden een enorme waardering voor zijn manier van werken. Het overlijden van Van Gorkom is, ondanks zijn langdurige ziekte, toch nog onverwacht gekomen.

Loek van Gorkom: Hij leefde in zijn werk, zowel in zijn tekenwerk als zijn werk bij Jeugdzaken. En hij koos zijn eigen weg, dat heeft hij altijd gedaan.

Van Gorkom was ook betrokken bij de acties tegen de neutronenbom en de kruisraketten. Een tekeningetje ter gelegenheid van de Vredesweek 1980.

Hoewel zelf jarenlang ambtenaar bij Sport- en Jeugdzaken had Hans van Gorkom weinig op met ambtenaren en de ambtenarij in het bijzonder.
HIK 16 maart 1979. (coll. SAGV)

DE GROTE AMBTENEROS (VULGARIS BUCROSTATOS)